

výši náhrady smírnou cestou vyšetřili; zmaří-li se tento pokus, mohou toliko soudové o náhradě a výši její rozhodnouti.

VII. Ř í z e n í.

Rozhodnutí o tom, má-li expropriace místo čili nic závisí

1. na otázce, zda-li jsou tu zákonné podmínky expropriace, tedy zdali moment veřejného dobra náležitě jest prokázán. Za tím účelem je v první řadě nutno, aby expropriant úřadu předložil zevrubný plán, který po případě znalci se prozkoumá; do tohoto plánu mohou všichni interesenti nahlédnouti a své námitky ve lhůtě zákonem předepsané neb úředně vytknuté ohlásiti. Objasní-li se všechny momenty týkající se plánu expropriačního a jmenovitě, že expropriace jest nutna a přípustna, nastává druhé stadium řízení totiž:

2. zjištění předmětu expropriace resp. vynesení nálezu expropriačního. V zásadě platí, že nejdříve se má učiniti pokus o dobrovolné dohodnutí se stran a teprve tehda, byl-li tento pokus zmařen, že má správní úřad nález expropriační vynésti.

3. Stanovení náhrady. Nezaplatí-li se náhrada hned při vyvlastnění, běží z obnosu jejího úroky z prodlení (dv. dek. ze dne 4. dubna 1837 č. 1882 sb. z.).

VIII. P o p l a t k y.

Listiny, jež zřizují se o odhadu neb postoupení nemovitostí, jichž vlastníci v zájmu veřejném, t. j. pro potřeby státu neb obce anebo vůbec k účelům veřejným vzdáti se musí, a jež v těchto případech o držbě pozemku a v okolnosti, že věřitelové knihovní a jiní interesenti s vyplacením této ceny výkupné vlastníkově spokojeni jsou, před vyplacením předložiti se musí, jsou potud poplatku prosty, pokud se jich nepoužije k účelům jiným (p. s. 102 f. popl. z.). Výhoda tato platí jen pro pozemky skutečně vyvlastněné. Nelze tedy na základě průkazu, že pozemek měl býti vyvlastněn, domáhati se slevy poplatku, když nabytí jeho stalo se ve skutečnosti na základě obyčejné smlouvy.

Literatura. Randa, Právo vlastnické 1889 § 6, Pražák, Enteignung. Oesterr. Staatswörterbuch 1895.

Expropriace v právu horním.

I. P o j e m.

Zákon horní vytýká v § 25 zásadu, že povrchy zemské ku podnikům hornickým nutné sice přenechány býti musí, že však cizího pozemku používati lze jen po předchozím svolení vlastníkově a dohodnutí se ohledně náhrady za toto používání. Záleží to pak ve vlastním zájmu podnikatelově, by při používání tom pokud možná největší ohled bral na vlastnictví pozemku, a by dohodnutí s majitelem pozemku docílil; úřad horní má pak vždy na to upozorniti a k tomu působiti (§ 66 vyk. nař.).

II. P ř e n e c h á n í p o z e m k u.

1. Každý vlastník pozemku je povinen ku provozování hornictví nutné pozemky podnikateli hor za přiměřenou náhradu ku používání přenechati (§ 98 hor. z.). Ve příčině nevyhnutelných potřeb hornictví dlužno č. možná šetřiti zásady nedotknutelnosti vlastnictví. Proto dlužno i pozemky, jež podnikateli hor jen ku pomíjejícímu užívání přenechány byly, vlastníku po skončeném užití v témž stavu navrátiti, v jakém je podnikatel hor byl převzal (nál. spr. s. dv. ze dne 12. října 1889 č. 3281, sb. »Budwinski« č. 4875). Nucené postoupení pozemku k účelům hornickým vyskytuje se

ve všech starších řádech horních, kteréž dle tehdejšího stavu poměrů ve příčině náhrady jen mezi ohrazenými a neohrazenými pozemky rozdíl činily, pro prvé nepatrnou náhradu připouštěly, ohledně druhých však vzeti v držbu k účelům hornickým beze vsí náhrady dovolovaly. Tento rozdíl se ve platném zák. hor. již nevyskytuje, ježto za každé přenechání pozemku jest poskytnutí náhrady předepsáno. Předpisy o přenechání pozemku platí jen tehda, když dobrovolné dohodnutí mezi stranami se nestalo.

2. Případy.

a) Každý kutěř jest povinen, dříve nežli počne kutati, pokusiti se s vlastníkem pozemku o dohodnutí ohledně náhrady škody (§ 26 hor. z.). Nedohodne-li se, má právo zakročiti u politického úřadu, a žádati, aby jemu povoleno bylo počíti s kutáním. Během 30 dnů od zřízení znamení kutacího má však kutěř vykázati, že žádost za zahájení řízení ohledně přenechání pozemku úřadu hornímu podal, ježto úřad politický jest jinak oprávněn, ku žádosti vlastníka pozemku, znamení kutací dáti odstraniti (§§ 27 a 28 hor. z.). Právo ku nucenému dočasnému přenechání pozemku přiznává se kutěři pro přípravné práce druhu podobného jen tehda, když náhrada k tomu účelu úřadem politickým vyměřená prozatímně pojištěna byla. Tento případ při jednoduchém přípravném kutání zřídka kdy nastane, ježto poškození půdy tím způsobené tak nepatrné jest, že při skromném vystupování kutěřů sotva se lze obávati nějakých námitek se strany vlastníků pozemků (§ 10 výkon. nař.). V místech, kde kutání na zvláštním svolení vlastníka pozemku neb úřadu správního závisí (§ 17), nelze ani za přenechání pozemku žádati (§§ 99 a 17 hor. z.).

b) Kládení mezníků a kolíků ku vyměřování propůjčených měř dolových nebo denních, k označování kutacích staveb a jich ohraničování, jest povinen každý majitel pozemku proti náhradě způsobené škody snášeti a nesmí tato znamení pošinovati (§ 104 hor. z.).

c) Podnikatel hor může žádati, aby jemu podzemní vedení vody i na oněch místech, na nichž kutání z pravidla beze svolení vlastníka pozemku se nepřipouští (§ 17), dovoleno bylo, jestliže vodovod jiným způsobem buď vůbec nelze zříditi nebo jen nákladem nepoměrným; výjimka platí jen pro budovy a hřbitovy. Takové vodovody musí na vodu bohaty a trvale zřízeny býti a podnikatel práv jest z veškeré škody kladením jich způsobené (§ 99 hor. z.).

d) Pro solivary může erár i expropriaci budov a postoupení vlastnictví potřebných pozemků žádati (§§ 410 a 411 cel. a mon. ř. ze dne 11. července 1835).

III. Přenechání denního vodstva.

Denní vodstvo, jež ku provozování hornictví jest potřebno, musí jak majiteli revírní štolý tak i ostatními držitelý hor postoupeno býti, ač nejsou-li tomu na závalu ohledy policejní nebo ohledy veřejné (§ 105 hor. z.). Tento způsob expropriace jest však jenom pod tou podmínkou přípustný, když voda ku provozování hornictví jest potřebnou a když užitek, jenž z použití vody k účelu hornímu vyplývá, jest větší, než kdyby tato voda v jiném průmyslovém odvětví použita byla. Přenechání vody děje se jen proti náhradě a po předchozím vyšetření úřadů horních ve shodě s úřady politickými, které zároveň policejní a jiné veřejné ohledy zjistiti mají, jakož i stanoviti podmínky, za kterýchž podnikateli hor vodstvo přenecháno býti může.

IV. Řízení.

Zásadou jest, že přenechání pozemků ku hornictví nutných jen ku dočasnému užívání státi se má. Je-li třeba pozemků těchto k účelům takovým, které hned z počátku jich trvalé užívání vyžadují, neb objeví-li se později, že užívání z počátku jen dočasně poskytnuté v užívání trvalé přejíti má, může vlastník pozemku dle svého uvážení majitele hor ke koupi svého majetku přiměti. Nemohou-li se účastníci o přenechání pozemku neb o náhradě shodnouti, zavede úřad horní za spolupůsobení okresního politického úřadu vyhledávání. Ku tomuto vyhledávání obešle se podnikatel hor i majitel pozemku a přiberou se znalci (§ 101 hor. z.). Zástupce úřadu horního musí na místě samém vyšetřiti, zdali podnik horní je takového druhu, který dle zákona nucené přenechání pozemku odůvodňuje, zda přenechání pozemku ku podniku hornímu skutečně jest zapotřebí, neb zdali by se nedal podnik na jiném místě neb jiným způsobem provésti, k čemuž by snad role méně úrodná, která by se pro hospodářství méně postrádala, neb která menší cenu mají, stačila, dále v jakém rozsahu půda a pozemek pro příslušné účely hornické mají býti postoupeny, bude-li třeba pozemek zcela přeměnit, nebo zdali a po jakém čase má majiteli pozemek zase vrácen býti a konečně jakého nákladu vyžadovala by přeměna jeho ve dřívější kulturní jeho stav.

Při tomto vyhledávání třeba znalce vyslechnouti a výpovědi jejich dáti protokolovati (§ 68 vyk. nař.). Na základě tohoto jednání, při kterém třeba zřetel vzíti na předpisy platící o rozkouskování pozemků, rozhodne politický úřad po slyšení úřadu horního jak o tom, má-li pozemek býti přenechán, tak i o tom, na jak dlouho se tak státi má. V rozhodnutí dlužno hned po nálezku znalců prozatímně určití způsob a velikost náhrady. Není-li majitel pozemku s touto náhradou spokojen, může sice pořad práva nastoupiti, však podnikatel hor je oprávněn, jakmile byl náhradu k soudu složil, aneb ku pojištění roční náhrady pupilární jistotu zřídil, ihned na přenechání pozemku nalehati (§ 102, 103 hor. z.).

Expropriace v právu vodním.

I. Pojem a význam.

V právu vodním platí zásada, že v určitých případech, ve kterých se jedná o to, aby užitečné upotřebení vody podporováno bylo neb její škodlivé účinky odstraněny byly, vlastnictví osob třetích jistým omezením podrobeno býti může. Kdežto § 365 o. o. z. expropriaci tehda připouští, když toho všeobecné dobro, tedy veřejné blaho vyžaduje, vychází vodní zákon z jiného stanoviska a připouští expropriaci začasné tehda, když se nejedná o veřejné zájmy, nýbrž jak § 15 vod. z. výslovně nařizuje, jde-li o zájmy soukromé. Tím se podstatně liší expropriace dle vodního práva od jiných předpisů vyvlastňovacích. Expropriace dle vodního práva směřuje dílem ku postoupení vlastnictví pozemku, dílem k různým omezením cizího vlastnictví, jako upotřebení soukromého vodstva, zřízení služebnosti, postavení děl a zařízení ku vodovodům potřebných na cizí půdě a povrchu; ona má na zřeteli hospodářský prospěch, jehož třetí osoby užitečným upotřebením vody nebo zabráněním škodlivých účinků její docílití mohou.

II. Případy:

1. Vlastník soukromé vody může býti přinucen, vodu, pokud jí nutně nepotřebuje a jí během lhůty, již úřad mu určí, neužije, jiným, již jí užitečněji upotřebiti mohou, za přiměřenou náhradu přenechati (§ 15 lit. a